

Op 3 en 4 november 1980 hebben in het RAI Congrescentrum in Amsterdam een zevenhonderdtal Nederlanders - uit hoofde van hun functie met kabel begaan - geluisterd naar een handvol «experten» van academischen, maar vooral van zuiver commerciële huize, deskundigen op maatschappelijk, economisch en technisch gebied, die hun visie gaven op mogelijkheden en onmogelijkheden in het Nederlandse kabeltjesland van de tachtiger jaren.

kabelgeloof, kabelhoop, kabelliefde...

lieve clijmans

Kabeltelevisie in Nederland

Hoewel België nog steeds doorgaat voor het meest bekabelde land van Europa, hebben ook al heel wat Nederlanders met dit fenomeen te maken: ongeveer 2,8 miljoen woningen zijn aangesloten op een kabelnet (55% einde 1979; 80% in 1985 (1)). Hier is een investering van zowat 1,5 miljard gulden mee gemoeid. Blijkbaar een sterk geloof in de kabel dus. In Nederlands kabeltjesland werd gekozen voor collectieve antenne-inrichtingen (gain en cain), die in de toekomst wellicht aaneengesloten zullen worden tot een centraal antennesysteem (Cas). De hardware kant van kabeltelevisiedistributie (technische factoren) is geregeld door de Telegraaf- en Telefoon- wet van 1904, gewijzigd in 1969 en in 1975 aangevuld met de 'Nota betreffende het beleid inzake de aanleg en de exploitatie van draadomroepverbindingen' van het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Het wettelijk kader van de software kant (programmatrische en inhoudelijke opvulling) is de omroepwet van 1969, in 1975 aangevuld met de 'Medianota' van het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk en met als sluitstuk de onlangs gepubliceerde, in bepaalde kringen fel betwiste 'Kabelnota'. Sinds 1970 zijn gemeenschappelijke en centrale antenne-inrichtingen aangewezen als kabelsystemen, die na machtiging van de PTT, door particuliere ondernemingen kunnen aangelegd en geëxploiteerd worden.

Op dit ogenblik is 80% van de machtiging toegekend aan gemeenten of stichtingen waarin gemeenten op een of andere wijze een aandeel hebben (veelal samen met woningcorporaties). De overige 15% van de licenties is in bezit van particuliere bouw- en exploitatiemaatschappijen, coöperatieve verenigingen, installatiebedrijven en pensioenfondsen. Deze tweede groep wordt steeds kleiner, terwijl de gemeenten/stichtingen familie alsmaar groter wordt. Gemeenten beslissen dus zelf

over de aanleg van een centrale antenne-inrichting; de activiteit zelf wordt meestal wel uitbesteed aan derden, maar de gemeenten behouden een ruime zeggenschap in de kabelzaak.

Hardware kant van bekabeling

Hoewel een grotere keuzemogelijkheid van programma's nog altijd het belangrijkste voordeel en nut van de kabel lijkt te zijn, zal in de tachtiger jaren de uitbreiding van het dienstenpakket centraal staan. (De huidige wet laat enkel het passief distribueren van binnen- en buitenlandse - RTL uitgezonderd - programma's toe.)

Met betrekking tot het hardware facet van bekabeling stelde ir. G. Deelman, directeur van Casema, dat in de volgende decade het accent zal liggen op de instandhouding en exploitatie van kabelnetten, waarbij de kwaliteit van de aangeboden diensten erg belangrijk is. Terwijl kwaliteit van de ontvangst geen manipuleerbare variabele is, kan de kwaliteit van het net wel heel wat verbeterd worden, ondermeer door aanpassing van installatiemethoden en eliminatie van componenten die in de praktijk minder betrouwbaar gebleken zijn. De toepassing van de glasvezeltechniek verbetert en verruimt het mogelijkheden-pakket voor kabeltelevisie-netten. Volgens ir. M. Smid, hoofd van de afdeling Optische Transmissie van NFK Kabel N.V., zullen in de toekomst optische kabelsystemen als voedingskabels - in het bijzonder als lange afstand trunks - goedkoper en van betere kwaliteit zijn vergeleken met de nu operationele coax-systemen. Meer transportkanalen per kabel en een andere, minder gestoorde transmissie met een minimumverlies aan «informatie» (minder versterkerpunten in de kabel mini-structuren, maar wellicht extra-apparatuur bij de abonnee thuis) zijn verhoopte voordelen van een optisch kabelsysteem waarmee ook in Nederland wordt geëxperimenteerd (recente aanleg van een glasvezelverbinding tussen Eindhoven en Helmond).

Software kant van bekabeling

Er kunnen, en om op lange termijn rendabel te zijn moeten er nieuwe diensten gecreëerd worden. Zo mogen introductie van aanvoerverbindingen, satellietomroep en regionale of lokale omroep naast ondermeer kabelbioscoop, alarmering en signalering voor bejaarden en gehandicapten, diefstal- en brandsignalering, meteraflezing, teletext service, vergadertelevisie en kabelstructuren die overdracht en verwerking van informatie van en tussen bedrijven kunnen verzorgen, verwacht worden. Een bonte software visie, die deels nog software visioen is.

Met betrekking tot aanvoerverbindingen vertelde Mevrouw Smit-Kroes, staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, dat de PTT een technisch plan heeft uitgewerkt voor de aanvoer en landelijke distributie van voorlopig 14 buitenlandse televisieprogramma's. Deze programma's zullen aan de grenzen opgevangen worden en met straalzenders naar één centraal punt in het land gezonden worden. Vanaf dat ene centrale punt zal doorgifte plaatsvinden naar in totaal 32 regionale knooppunten. Vanuit die knooppunten moeten de regio's zelf voor verdere distributie zorgen via de kabelnetten. Pluspunt hierbij is een grotere keuzemogelijkheid voor de abonnees, hoewel P. te Nuyl bij het beschouwen van de mogelijkheden van de uitbreiding van het aantal programmatisch gevulde kabelkanalen liever spreekt van grotere keuzemogelijkheid. Meer buitenlandse stations op de kabel betekent immers meer van hetzelfde op dezelfde tijdstippen.

Omroepsatellieten zullen met een aanbod van 20 à 30 programma's het keuzemenu, kwantitatief althans, nog verrijken. Ook al gelooft (nog) niet iedereen in de komst van omroepsatellieten, volgens dr. C. Wansdronk van de Philipsfamilie, leider van de artikelengroep kabeltelevisie en omroepsatelliet-ontvangst, haalt de eerste Europese om-

roepsatelliet 1984. Naarmate er dan meer satellieten komen zullen zich meer kleine gemeenschappelijke antennes tot centrale antennes verenigen en zullen aldus de omroepsatellieten de kabeltelevisie bevorderen. Het aantal frekwenties waarover we voor FM en televisie kunnen beschikken is beperkt; bij verdere toevoeging van programma's, na verzaaiing van het bestaande etherfrequentiespectrum, is een omroepsatelliet een betere «koop», die te verkiezen is boven de uitbouw van een bijkomend vernuftig frequentieplan: hogere frekwenties met een erg klein bedekkingsgebied. Satelliet-signalen kunnen na centrale opvang via kabelnetten verspreid worden. Aan mogelijke implicaties en problemen van juridische, sociale en culturele aard ging de heer Wansdronk voorbij.

Brengen satellieten ooit de macro-visie, dan serveren lokale en regionale televisie eerder de micro-visie. J.G. Stappers, professor aan het Instituut voor Massacommunicatie te Nijmegen, gaf een pittig pleidooi voor lokale gemeenschapstelevisie, waarvoor kabel, volgens hem, perfect geschikt is. Een zestal experimenten met lokale televisie van 1974 tot 1977 (twee experimenten lopen nu nog) hebben hun succes bezwezen, aldus Stappers, vooral met betrekking tot de lokale politiek: lokale TV brengt politiek dichterbij de burgers en de burgers dichterbij de politiek. Nochtans moet deze conclusie met voorzichtigheid benaderd worden: dat programma's over gemeentepolitiek bekeken worden moet men niet meteen waarderen met het besluit dat de democratie al beter functioneert.

De leefbaarheid van een zuiver lokaal televisieprogramma werd door vroegere VARA-medewerker P. te Nuyl ernstig betwijfeld, zoals hij ook vraagtekens plaatste achter het mogelijk oprichten van een derde Nederlands-ethernet - een actuele Nederlandse omroepdiscussie. Een extra-kanaal zou de abonnee heel wat gaan kosten bij een prijs-produkt binding. De huidige belasting is een bijdrage voor het bezit van een televisietoestel, maar geen bijdrage in de produktiekosten, dus geen bijdrage voor het ter beschikking staande programma-aanbod. Hij opteert dan ook voor een gemengd lokaal/nationaal net, hiermee doelend op een derde nationaal prestige-programma van ongeveer twee uur per avond, waar één uur (kosten drukkend) plaatselijk programma met

sociale, culturele en politieke informatie aan toegevoegd kan worden. Een filosofie van de geit en de kool... Een reksommetje van P. te Nuyl laat zien dat kabelprogramma slechts van start kan gaan als er ongeveer 800 000 geïnteresseerden gevonden kunnen worden, die voor zulk aanbod een hoger abonnementsgeld willen betalen, wat uiteraard de vraag is.

Financies en maatschappelijke gevolgen van kabeltelevisie waren kernthema's in het betoog van economieprofessor A. Heertje, iemand van wie men toch, na beluistering, moest opmerken dat hij meer kaas gegeten heeft van Nederlands belastingsfraude-onderzoek dan van het socio-economisch aspect van kabeltelevisie.

Balans

«Kabeltelevisie is een jong vak, het is dan ook belangrijk het imago van onze specialiteit te verbeteren», hoort men dikwijls in kabelconstructie-regio's. Bovendien kan «duidelijkheid op het gebied van kabeltelevisie niet genoeg nagestreefd worden», aldus de voorzitter van het Kabeltelevisie Congres 1980. Zoveel duidelijker is het er echter allemaal niet op geworden. Er werd wel veel gepraat over introductie van nieuwe technologieën, maar slechts bitter weinig over problemen van juridische, economische, sociale en uiteindelijk ook politieke aard, die toch determinerende factoren zijn bij de beslissing over de al dan niet toelaatbaarheid en toepasbaarheid van de nieuwe mogelijkheden. Thema's als auteursrechten, TV-piratenzenders (een Nederlandse realiteit), de bereidheid van de abonnees om voor het multifunctioneel gebruik van de kabel te betalen, privacy en verantwoordelijkheid i.v.m. alarmerings- en bewakingssystemen, kwamen nauwelijks aan bod. Een visie van kabelaanleggers en -exploitanten dus, die het inzicht van heel wat mogelijke gemeenten-klienten uit het publiek probeerden te verdiepen in de richting van kabelgeloof, kabelhoop en kabelliefde voor de tachtiger jaren.

Nota: enkele kerngegevens in het Nederlands kabeltelevisie-jargon

Pai: persoonlijke antenne-inrichting.

Gai: gemeenschappelijke antenne-inrichting bestemd voor het overbrengen of doorgeven van omroepprogramma's naar ten hoogste 100 woningen of naar meer dan 100 woningen, mits na

kruisling van de tot de inrichting behorende kabels met openbare wegen, in de inrichting geen versterking wordt toegepast.

Cai: collectieve antenne-inrichting bestemd voor het overbrengen of doorgeven van omroepprogramma's naar meer dan 100 woningen, in principe beperkt tot de gemeentelijke regio.

Cas: centraal antenne-systeem, nationaal kabelnet.

Nozema: Nederlandse omroepzendermaatschappij, gemengde N.V. met monopolie voor oprichting en exploitatie van omroepzenders in Nederland (distributie van omroepsignalen via de ether).

Casema: centrale antenne-systeem exploitatiemaatschappij, dochteronderneming van de Nozema (distributie van omroepsignalen via de kabel - geen monopolie).

Overlegorgaan Kabeltelevisie: gespreksforum tussen de PTT en de verschillende sectoren, betrokken bij de aanleg en exploitatie van kabeltelevisienetten over onderwerpen van algemene aard die rechtstreeks verband houden met vorenbedoelde aanleg en exploitatie. Elke sector is vertegenwoordigd door de voor die sector meest in aanmerking komende landelijke organisatie van personen, bedrijven, instellingen e.d. Deze organisaties zijn: Consumentenbond; Overleg Centrales van Woningcorporaties; Commissie Rationalisatie Beleggingsobjecten; Nederlandse Vereniging van fabrikanten en importeurs van componenten voor antenne-inrichtingen (Vefica); Vereniging van installateurs van antenne-inrichtingen (Vicas); Vereniging van exploitanten van centrale antenne-inrichtingen (Vecai); Adviseurs, vertegenwoordigd door: Stichting Adviesbureau voor Telecommunicatie (Atel) en B.V. Kabeltelevisie Advies Instituut (KAI); Vereniging van hoofden van stroomdistributiebedrijven in Nederland (VSDB), tevens vertegenwoordigend de N.V. tot keuring van elektronische materialen (KEMA), Vereniging van directeuren van elektriciteitsbedrijven (VDEN), Vereniging van exploitanten van elektriciteitsbedrijven in Nederland (VEEN); Vereniging van Nederlandse gemeenten (VNG) en het staatsbedrijf der PTT.

(1) Enquêtes wijzen uit dat 70 à 80 % van de bevolking graag een kabeltelevisie-net ziet verschijnen, voorzover tenminste uitgegaan wordt van een redelijk tarief.